

Степан Костюк
(Тернопіль)

**ФОНД НАЦІОНАЛЬНОГО
ГІМНУ УКРАЇНИ
В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ
ОБЛАСНОМУ
КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ**

Традиції використання духовно-світських та патріотичних пісень-гімнів громадськість Тернопільщини зберігає та вдосконалює. Проведення масових заходів (святкові академії, публічні зібрання тощо) або розпочинається виконанням гімну «Ще не вмерла Україна», або завершується епілоговим акордом звучання.

Державні установи й організації, творчі спілки, вищі навчальні заклади та школи зустрічають відвідувачів естетично поданими текстами Державного гімну і національною символікою.

У каталожній шухлядці фондової збірки Тернопільського обласного краєзнавчого музею «Національне відродження з 1990 р.» виокремлено тематичний розділ «Гімни українські національні». Стосовно Державного гімну зафіксовано: «Рідкісні документи» – 1, «Плакати, листівки» – 2, «Рідкісні книги» – 3, «Філателія» – 1, «Науково-допоміжні матеріали» – 1¹.

Звісно, вісьмома експонатами поліграфічного «зразка» неможливо повномасштабно відтворити епоху зародження та майже півтора століття побутування популярної пісні «Ще не вмерла Україна». Щоправда, «тернопільський слід» популяризації твору помітний. Наприклад, спецвипуском журналу «Тернопіль» (Ч. 1, 1992) – «Українські пісні-гімни: історія та родовід», статтею «Ще не вмерла Україна» започатковано розділ «Пісня як поклик до борні за волю»². Читачеві запропоновано своєрідну антологію поетичних текстів та (частково) нотних супроводів. Об'ємною передмовою «конспективно» схарактеризовано історичну потребу виникнення деяких творів («Для України живем», «За тебе, Україно», «Нова Січ», «Я русин був» тощо).

Загальновідомим творам («Заповіт», «Вічний революціонер», «Чуєш, брате мій...» тощо) відведено значно більше місця, оскільки виписано біографії авторів

(проілюстровано чорно-білими світлинами портретних зображень), умови торування шляху визнання тощо. Тираж – 100 000 примірників. Часопис виконав свою пропагандистську місію (ТКМРК – 4277).

Трьома роками пізніше Тернопіль благословив «Для широкого кола молодих читачів» брошуру «Творці Українського національного гімну “Ще не вмерла Україна”», упорядковану Йосипом Свинком³.

На пошанування 140-ліття постання українського Національного гімну та 130-річчя заснування Наукового товариства ім. Шевченка у Львові репрезентували книгу Володимира Трембіцького «Національний гімн “Ще не вмерла Україна...” та інші українські гимнові пісні» (2003; ТКМРК – 9551). Видання доповнено розділами: «Національні та державні гимни європейських народів 1999 року» (заголовні назви текстів подано мовами оригіналів) і «Датівник створення національних гимнів народів світу (до 1999 року)», що слугує своєрідним «порівняльним списком».

З-поміж додаткового матеріалу, призначеного «для розповсюдження серед населення України», вирізняється агітаційна двостороння листівка «Шановні громадяни України»; на звороті заверстано гімн «Ще не вмерла Україна». Друк здійснено в районному центрі Тернопільщини – Тербовлі.

Неабияку філокартичну вартість сьогодні має поштова листівка «Дорога століть на Україні. 914–1914». Тисячоліття української історії відтворено символічним графічним блоком: маленькі кільця стилізованого циферблата проілюстровано зображеннями видатних історичних державотворців, громадсько-політичних та військових діячів, починаючи з князя Ігоря. Посередині – мапа України. Унизу – ноти й слова гимну «Ще не вмерла Україна». Угорі – герб: лев на щиті.

Зворот поштівки заповнено привітальним текстом приватного змісту, адресований «Всечестнійшому Отцю А. Пшепюрському у Пшеворск». Дата – 10.XII.1917 р. (ТКМПл – 3106).

Цінним експонатом вважаємо партитуру Державного гимну України (середній та малий склади духового оркестру), подаровану 2001 року Тернопільській державній філармонії Тернопільською обласною організацією УНП «Собор» (ТКМРД – 13503).

На особливу увагу заслуговує поштова ювілейна марка: «Ще не вмерла Україна. 1863–1963» (ТКМФіл – 1746). Світло-коричневе тло прикрашають погрудні зображення П. Чубинського⁴ та М. Вербицького. Поміж авторами гимну – скрипковий ключ на нотному стані. Ліворуч від П. Чубинського – фрагмент лаврового вінка, нижче – рік «1863». Праворуч від М. Вербицького – фрагмент вінка дубового, нижче – рік «1963». По верхньому та нижньому краях – текст «Ще не вмерла Україна».

¹ Фонди Тернопільського обласного краєзнавчого музею.

² *Холодний М.* Ще не вмерла Україна // Тернопіль. – 1992. – № 1.

³ *Вихрущ А., Штокало В.* Свинко Йосип Михайлович // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2008. – Т. 3. – П–Я.

⁴ *Одарченко П. П.* Чубинський // Енциклопедія українознавства. Перевидання в Україні. – Л., 2000. – Т. 10.